

Слісєва М. В.,
аспірант кафедри адміністративного і кримінального
права юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІМПЛЕМЕНТУВАННЯ НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ДОСВІДУ ЗАКОРДОННИХ КРАЇН У СФЕРІ ПРИВАТНОЇ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

IMPLEMENTATION OF LEGISLATION AND EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE FIELD OF PRIVATE SECURITY AND THE POSSIBILITY OF ITS USE IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності закордонних країн з метою подальшого адаптування нових форм діяльності до законодавства України. У статті проводиться теоретичне дослідження законодавства закордонних країн щодо діяльності приватних охоронних структур у сфері захисту громадян і власності. Розглядаються особливості діяльності приватних охоронних структур закордонних країн щодо забезпечення безпеки фізичних осіб і охорони права власності та можливість адаптування їх до законодавства України.

Ключові слова: охоронна діяльність, приватні охоронці, статус суб'єктів недержавної охоронної діяльності, фізичні та юридичні особи, ліцензування.

Статья посвящена исследованию административно-правового регулирования охранной деятельности зарубежных стран с целью дальнейшего адаптирования новых форм деятельности к законодательству Украины. В статье проводится теоретическое исследование законодательства зарубежных стран касательно деятельности частных охранных структур в сфере защиты граждан и собственности. Рассматриваются особенности деятельности частных охранных структур зарубежных стран для осуществления охраны прав и собственности физических и юридических лиц и возможность адаптирования их к законодательству Украины.

Ключевые слова: охранная деятельность, частные охранники, статус субъектов негосударственной охранной деятельности, физические и юридические лица, лицензирование.

Scientific article is devoted to the need to study the administrative and legal regulation of security activities abroad to further adapt to new forms of the laws of Ukraine. In the article theoretical research of legislation of foreign countries is conducted in relation to activity of private guard structures in the field of defense of citizens and property. The features of activity of private guard structures of foreign countries in relation to providing of safety of physical persons and guard of right of ownership and possibility of adaptation of them are examined in the legislation of Ukraine.

Key words: guard activity, private guards, status of subjects of non-state guard activity, physical and legal persons, licensing.

Дослідження закордонного досвіду свідчить, що в іноземних державах щоразу нові вимоги з боку суспільства до забезпечення правопорядку впливають на організацію правоохоронної діяльності. У багатьох країнах дедалі більше орієнтуються не лише на поліцейські органи, а й на широке використання для правоохоронних цілей приватних детективних і охоронних служб. Світовий досвід переконує, що не всі види правоохоронних функцій у належному обсязі можуть виконувати державні органи. Внаслідок цього за кордоном значного поширення набули адвокатські контори, приватні розшукові, детективні бюро тощо.

Метою статті є визначення особливостей закордонного досвіду щодо здійснення приватної охоронної діяльності.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань, як

- характеристика особливостей закордонного досвіду щодо здійснення приватної охоронної діяльності;

- розроблення пропозицій для покращення законодавства, що регулює діяльність приватних охоронних структур в Україні.

Окремі аспекти адміністративної діяльності приватних охоронних структур розглядали в наукових працях вчені в галузі адміністративного права – О.М. Бандурка, М.І. Бачило, В.В. Бугуйчук, А.С. Васильєв, В.В. Галунько, Т.С. Гончарук, М.І. Зубок, С.В. Ківалов та ін., але дослідження потребує нових сучасних поглядів.

Виклад основних положень. У всіх закордонних країнах існує нормативно врегульована взаємодія поліції з фірмами, асоціаціями, бюро приватних детективних і охоронних служб у галузі запобігання правопорушенням. Таке співробітництво може мати різні форми. Що ж стосується адміністративно-правового регулювання приватної охоронної діяльності, взаємодії органів внутрішніх справ із приватними охоронними підприємствами для запобігання правопорушенням, то можна навести низку аспектів такої взаємодії.

Послугами охоронних структур у європейських країнах користуються не лише приватні особи, а й державні органи. Наприклад, у США атомні електростанції охороняються приватною охоронною фірмою «Вокненхат корпорейшн». Вона спеціалізується на охороні надсекретних об'єктів, які належать як

державі, так і найбільшим корпораціям; а приватна фірма «Локенхад» забезпечує будівництво й охорону в'язниць. Діяльність таких організацій вигідна для держави, оскільки вони не беруть із бюджету коштів, а, навпаки, поповнюють його, сплачуючи податки [1].

У Франції приватні детективні служби залучаються для виявлення фактів приховування доходів від оподаткування.

У Великій Британії одна з найбільших приватних служб безпеки «Сек'юрікор» забезпечує охорону банків, приміщень фірм, коштів і коштовностей під час їхнього перевезення, а також осіб, які підлягають депортації. За виконання послуг Міністерство внутрішніх справ цієї країни щорічно сплачує приватним охоронцям і детективам один мільйон фунтів стерлінгів [2].

Розглянемо детальніше основні принципи та державне регламентування діяльності приватних охоронних підприємств у розвинених країнах.

У штаті Нью-Йорк за Законом Манкіні приватним розшуком можуть займатись як певні особи, так і групи осіб, об'єднані в бюро і фірми. Попередньо ці люди повинні одержати дозвіл на проведення слідчої, охоронної, патрульної і розшукової діяльності в апараті губернатора штату. Причому необхідно, щоб хоча б один співробітник із новостворюваного розшукового бюро мав принаймні трирічний стаж роботи в поліцейських, слідчих або аналогічних службах. Характерно, що до анкети, яку здають в апарат губернатора штату, кожен потенційний співробітник зобов'язаний додавати власну дактилокарту.

Відповідно до сформованої практики приватні охоронні підприємства в США під час прийому на роботу кандидата вимагають заповнення анкети, у якій обов'язково треба вказати відомості про минуле життя і діяльність, стан здоров'я; крім того, потрібні відгуки і рекомендації з попередніх місць роботи або служби та документи про їх утворення. У тих штатах, де це дозволено законом, проводяться випробування кандидата за допомогою поліграфа («детектора неправди»). В усіх приватних охоронних підприємствах здійснюється обов'язкове психологічне тестування для виявлення здатності кандидата працювати у складних умовах і адекватно реагувати на екстремальні ситуації.

Приватні служби безпеки охоче беруть на роботу колишніх поліцейських, співробітників ФБР і ЦРУ, звільнених без стягнень, а також відставних військовослужбовців, особливо тих, які працювали в розвідці або служили в спеціальних і парашутно-десантних військах, морській піхоті.

Відповідно до закону приватні охоронці, детективи і слідчі в США не мають права застосовувати такі процесуальні заходи, як обшук помешкання, особистий обшук або арешт, проте їм можна затримувати осіб, підозрюваних у здійсненні злочину або в підготовці до здійснення злочину, з метою передачі їх у руки поліції.

Свою діяльність співробітники приватних охоронних організацій у США зобов'язані здійснювати лише відповідно до Конституції США та законодав-

чих актів штатів. Згідно із законом приватні розшукові бюро самостійно або разом із правоохоронними органами можуть:

- збирати інформацію про злочини або погрози щодо уряду США й окремих штатів;
- встановлювати й одержувати біографічні й інші дані про певних громадян, організації, підприємства; займатися розшуком зниклих осіб;
- займатися розшуком загубленого або вкраденого майна;
- вести пошук свідків і збирати докази для правоохоронних і судових органів; здійснювати фізичну охорону фірм і приватних осіб тощо.

У Канаді діяльність приватних охоронних організацій регулюється спеціальними актами, які є складовими частинами законодавства провінцій. Кожна провінція, виходячи з місцевої специфіки, розробляє і приймає свої акти, в яких містяться умови створення і функціонування недержавних охоронних підприємств. Загальним обов'язковим моментом для всіх актів є порядок організації, реєстрації й одержання дозволу на приватну розшукову діяльність на території провінції.

Серед основних напрямів діяльності приватних охоронних агентств у провінції Онтаріо (Канада) – охорона певних громадян за допомогою охоронців; охорона посольств та іноземних представництв; дорожнє патрулювання; боротьба із дрібними крадіжками в магазинах; проведення розслідувань; зовнішнє спостереження.

Наприклад, у Великій Британії відсутні будь-які законоположення або урядові розпорядження про обов'язкову реєстрацію приватних детективів. Із 2 тис. детективів лише 300 зареєстровані як члени Інституту професійних слідчих, розташованого в м. Блекберн. Нині уряд країни вважає за необхідне ввести таку реєстрацію з обов'язковою спеціальною перевіркою детективів, оскільки попит на послуги приватних розшукових агентств постійно зростає.

Що стосується особливостей, то агентства виконують деякі «специфічні» завдання, які для правоохоронних органів заборонені і вважаються незаконними (розробка заходів безпеки за контрактами з урядовими органами; ведення переговорів з терористами, що захопили заручників; виконання завдань клієнтів зі спостереження за їхніми близькими родичами; виявлення фактів подружньої зради; установлення фінансового становища і кредитоспроможності майбутніх партнерів по бізнесу) [3].

У Німеччині приватне розшукове бюро має бути зареєстроване як «установа, що займається ремеслом (промислом)», оскільки «ставиться мета заробити гроші», і виконувати всі законоположення й постанови, що стосуються установ такого типу. Для засновника не потрібна фахова освіта або відповідний досвід роботи. Необхідною умовою для утворення бюро є наявність мінімального капіталу, що становить 50 тис. євро.

Приватні служби безпеки у Німеччині поділяються на дві групи, такі як 1) агентства, що надають фірмам і державним установам послуги із забезпе-

чення безпеки об'єктів і осіб, які підлягають фізичній охороні; 2) підрозділи охорони виробництва, створені самими фірмами й установами.

Питання контролю за діяльністю приватних охоронних структур, їхнім оснащенням зброєю і спецтехнікою, збереженням ними службової таємниці та секретів фірм-клієнтів регулюються нормативними документами федерального міністерства господарства.

Широке залучення приватних служб безпеки для охорони режимних об'єктів, збільшення кількості підрозділів охорони на підприємствах і фірмах, здатних конкурувати з поліцією, змушують міністерство внутрішніх справ Франції визначати й уточнювати завдання недержавних охоронних служб, аби не допустити їхнього перетворення в безконтрольну приватну поліцію.

У Бельгії нині налічується близько 400 приватних розшукових бюро й охоронних підприємств, у яких працює понад 3 тис. співробітників. Дозвіл на право займатися приватним охоронним бізнесом видає МВС країни. Його необхідно продовжувати кожні п'ять років в аналогічному порядку за визначену плату.

Що стосується роботи колишніх співробітників поліції, жандармерії і спецслужб, то вони можуть працювати як приватні детективи не раніше, ніж через 5 років після звільнення зі служби. Звіти про виконану роботу, що надаються клієнтам, мають відповідати визначеним критеріям і можуть бути перевірені відповідним органом. У разі порушення встановлених норм приватний детектив позбавляється ліцензії, а також притягається до кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі терміном до 6 місяців. Для контролю за діяльністю приватних охоронних підприємств і вживання адекватних заходів у разі потреби в Бельгії створено спеціальний орган.

У Фінляндії визначені чіткі правові межі існування й функціонування приватних охоронних організацій (Закон про приватний розшук і Закон про приватних охоронців). Для відкриття приватних розшукових бюро потрібен дозвіл відповідної влади. Якщо діяльність приватного охоронного підприємства здійснюється на території однієї губернії (області), то такий дозвіл видається губернатором, якщо одночасно в декількох губерніях – то урядом країни.

Чинним законодавством Фінляндії визначено також загальні й обов'язкові вимоги до співробітників приватних охоронних організацій, такі як наявність поліцейської або юридичної освіти, досвід роботи в місцевих правоохоронних структурах, високі моральні якості та благонадійність.

Досвід минулого свідчить про ефективність роботи приватних охоронних підприємств у сфері охорони об'єктів і певних громадян, консалтингових послуг, а також забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів, що дійсно на високому рівні забезпечує взаємодію з правоохоронними структурами задля забезпечення публічної безпеки країни.

Аналіз інформації дає підстави дійти висновку про те, що приватні детективні бюро і служби безпеки в розвинутих країнах надають істотну допомогу місцевим правоохоронним органам у боротьбі з організованою злочинністю, порушеннями громадського порядку, промисловим шпигунством, шахрайством у бізнесі тощо.

Варто звернути увагу на досить великий список завдань, які вирішують іноземні приватні охоронні служби. Крім суто поліцейських функцій (захист життя і власності громадян, запобігання і розкриття злочинів, контроль за технічним станом транспортних засобів), вони забезпечують перепускний режим, пожежну безпеку на підприємствах і в офісах, ведуть боротьбу з промисловим шпигунством і витоком інформації (контррозвідка), збирають відомості про конкуруючі фірми й осіб, що претендують на звільнені посади (розвідка), проводять розслідування причин виробничих аварій і травм. Приватні охоронно-розшукові фірми в США щорічно приносять державі понад 9 млрд доларів прибутку [5].

В Австрії, наприклад, існує практика інформування приватних детективів про нові тенденції і методи боротьби зі злочинністю. У Великій Британії недержавні охоронні агентства беруть участь у роботі Постійної Наради МВС із запобігання злочинності і мають при ній свої представництва. У промислово розвинутих країнах на утримання служб безпеки виділяється до 20% місцевих прибутків за рік. Ось як охоронна фірма витрачає ці кошти: на утримання фізичної охорони – до 50%; на утримання технічної охорони – до 30%; на інші способи забезпечення охорони та безпеки підприємства – до 20%.

Окреме місце в охоронному бізнесі посідають служби безпеки великих підприємств, холдингів, акціонерних товариств. Безпосередній зв'язок із конкретним напрямом фінансово-промислової діяльності робить діяльність відповідної служби безпеки стабільною, рівномірною і високооплачуваною у сфері функціонування недержавних охоронних організацій.

Характерно, що до керівництва більшості таких служб безпеки входять колишні високопоставлені офіцери, добре обізнані з агентурно-оперативною діяльністю. Безумовно, практика діяльності зарубіжних країн переймається і до національного законодавства України, чим ми підтверджуємо напрям до євроінтеграції та розвитку країни.

Сьогодні є значні досягнення з цього приводу та розуміння розвитку цього сегменту бізнесу, який реально наповнює державний бюджет, підвищує рівень економіки та створює сучасні механізми роботи в державі.

Сформована практика діяльності приватних підприємств, тенденції її розвитку в умовах формування ринкових відносин дають змогу визначити перелік основних охоронних послуг і дій, спрямованих на зміцнення економічної безпеки в Україні, із застосуванням зарубіжного досвіду, таких як:

– забезпечення безпеки об'єктів і приватних осіб із використанням програмно-технічних комплексів захисту інформаційних систем;

- забезпечення інформаційної безпеки недержавних суб'єктів економічних відносин;
- інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницького ризику і захист комерційної таємниці;
- надання консультацій керівниками попередньо створюваних підприємств і комерційних організацій з питань комплексної безпеки у формі розробки практичних рекомендацій;
- забезпечення безпеки комерційних об'єктів міської інфраструктури;
- участь у забезпеченні безпеки держпідприємств, міжнародних комерційних виставок, конгресів, симпозіумів, творчих фестивалів тощо;
- забезпечення порядку в місцях проведення масових культурно-спортивних і видовищних заходів.

Проведений порівняльно-правовий аналіз регулювання та функціонування приватних охоронних підприємств у деяких закордонних державах дає підстави стверджувати, що приватні охоронні організації в цих державах посідають чільне місце в системі органів, які здійснюють профілактику правопорушень. У деяких державах відсутній поділ – немає приватної охоронної та детективної діяльності. Це, на наш погляд, є недоцільним і підтверджується досвідом країн, в яких регулювання приватної охоронної та детективної діяльності здійснюється двома різними нормативними актами. У таких ситуаціях здійснюється принципове розмежування компетенції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сатановський О. Недержавна служба безпеки захищає бізнес: (Бесіда з віце-президентом Федерації недерж. служби безпеки України) // Час-Тіме. – 1999. – 2 березня. – С. 7.
2. Дашков Г.В., Кигас В.Н., Мелик-Дадаева И.А., Тюрина Л.П. Обеспечение законности в деятельности частных правоохранительных служб за рубежом. – М., 1994.
3. Сищик на замовлення: (Приват. детект. служби у Великобританії) // Іменем закону. – 1992. – № 37 (вересень). – С. 10.
4. Закон України «Про охоронну діяльність» від 18.10.2012 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України; Закон від 22.03.2012 р. № 4616-VI.
5. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» // Закон від 01.06.2016 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 36, ст. 299.
6. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 29, ст. 389.